

શ્રીગુરુની શિખામણોની ગહનતા

અભિસ્વીકૃતિનું મહત્વ

રાધિકા કપૂર દ્વારા લિખિત

ગયા વર્ષે જ્યારે હું લંડનથી થોડા સમય માટે દિલ્હી આવી હતી ત્યારે મેં એક ઓડિયો સત્સંગમાં સ્થાનીય સૂત્રધારની સેવા અર્પિત કરી હતી. આ એક દ્વિમાર્ગી ઓડિયો સત્સંગ હતો, જેમાં ગુરુમાઈજી અને અમે એકબીજા સાથે વાર્તાલાપ કરી શકતાં હતાં. આ સત્સંગે દિલ્હીના સિદ્ધયોગ સંઘમ્નાં લોકોને શ્રી મુક્તાનંદ આશ્રમમાં ગુરુમાઈજી અને સિદ્ધયોગ વિદ્યાર્થીઓ સાથે જોડી દીધાં હતાં. આ સત્સંગ ભારતના પ્રજાસત્તાક દિન પર આયોજિત કરવામાં આવ્યો હતો; આ તહેવાર સન ૧૯૫૦ના એ દિવસની યાદ અપાવે છે જ્યારે આ દેશનું બંધારણ અમલમાં મૂકવામાં આવ્યું હતું અને તેનાં મૂળભૂત મૂલ્યો અને સિદ્ધાંતોની સ્થાપના થઈ હતી.

ભારતમાં સત્સંગના સહભાગીઓ દિલ્હીનાં આઠ સિદ્ધયોગ ધ્યાન કેન્દ્રોમાંથી એક કેન્દ્ર પર એકત્રિત થયા હતા. કેન્દ્રનો હોલ સાઘકોથી ભરાઈ ગયો હતો જેમાં જૂના સિદ્ધયોગીઓ, નવા સાઘકોઓ, સ્ટાર્ટ કરેલા કુર્તા પહેરેલા ઉત્સાહિત કિશોરો અને આમતેમ ઊછળફૂદ કરતાં બાળકો શામેલ હતાં. દરેકના ચહેરા ચમકી રહ્યા હતા. સિદ્ધયોગીઓ એક રાત પહેલાંથી જ હોલ તૈયાર કરી રહ્યા હતા અને હોલ તેમના પ્રેમથી ઝગમગી રહ્યો હતો. ભારતના ધ્વજના રંગો એટલે કે કેસરી, સફેદ અને લીલા રંગનાં સુગંધિત ફૂલોથી હોલ શણગારેલો હતો.

સહભાગીઓ પોતપોતાનાં સ્થાન પર બેસી ગયા અને અમે બધાં શાંત બેસીને ઉત્સુકતાથી રાહ જોઈ રહ્યાં હતાં. મારું હૃદય રોજ કરતાં વધારે જોરથી ઘડકી રહ્યું હતું. અમે બધાં જોડાણની એ ક્ષણની પ્રતીક્ષા કરી રહ્યાં હતાં.

થોડા જ સમયમાં દેદીપ્યમાન સૂર્યોદયની જેમ ગુરુમાઈજીનો અવાજ સ્પીકરમાં થઈને અમારા સુધી પહોંચી ગયો. સાઘકોનું ખૂબ જ પ્રેમથી સ્વાગત કરી રહેલા તેમના અવાજમાં દબતા હતી, તેમની ઊર્જા પ્રભાવશાળી હતી. એક-એક કરીને દરેકના ચહેરા પર ચમકદાર સ્મિત છવાઈ ગયું. અમે બધાં અમારાં શ્રીગુરુના સાન્નિધ્યમાં હતાં. થોડીવાર અમારી સાથે વાત કર્યા પછી, ગુરુમાઈજીએ અમને ‘શ્રીગુરુગીતા’નો પાઠ કરવા માટે આમંત્રિત કર્યાં. અમે એ આમંત્રણને ઉત્સાહભરે સ્વીકારી લીધું.

પાઠના સમાપન પર મેં લોકોને સ્વાધ્યાયના તેમના અનુભવ કહેવા માટે પ્રોત્સાહિત કર્યાં. કોઈ પોતાનો અનુભવ કહે તેની પહેલાં જ ગુરુમાઈજીએ મને કહ્યું કે અમે જે જાણીએ છીએ તેનું હું વર્ણન કરું. મેં કેન્દ્ર વિશે થોડીક વિગતો આપવાનું શરૂ કર્યું. તેમણે પૂછ્યું, “પણ આ કેન્દ્ર કોના ઘરમાં છે?”

હું તરત જ સમજી ગઈ. ગુરુમાઈજી મને સન્માન અને અભિસ્વીકૃતિ કરવાની સિદ્ધયોગની આધારભૂત સંસ્કૃતિનું સ્મરણ કરાવી રહ્યાં હતાં. હું કેન્દ્ર સંચાલકની અભિસ્વીકૃતિ કરવાનું ભૂલી ગઈ હતી, જેમણે સત્સંગ માટે આટલી ઉદારતાપૂર્વક પોતાનું ઘર અમારા માટે ખોલી દીધું હતું!

જેવું મેં કેન્દ્ર સંચાલકનું નામ જણાવ્યું કે ગુરુમાઈજીએ ખૂબ જ હર્ષપૂર્વક તેમનું અભિવાદન કર્યું. આ સંચાલકે કેન્દ્ર માટે જે સેવાઓ અર્પિત કરી હતી અને આટલાં વર્ષોથી જે બીજી બધી સેવાઓ અર્પિત કરી હતી, તેના તરફ ગુરુમાઈજી અમારું ધ્યાન લઈ ગયાં. જ્યારે ગુરુમાઈજી તેમની સાથે વાત કરી રહ્યાં હતાં ત્યારે એ કેન્દ્ર સંચાલકનો ચહેરો ભક્તિભાવથી ચમકી રહ્યો હતો.

તેમની વાતચીત પછી, મેં ગુરુમાઈજી માટે હોલનાં ફૂલોનું વર્ણન કર્યું અને જણાવ્યું કે લોકોના ચહેરા કેટલા ચમકી રહ્યા હતા અને લોકો તેમની સાથે સત્સંગ કરવા માટે દિલ્હીના દરેક ખૂણેથી આવ્યાં હતાં. ગુરુમાઈજીએ અમને કહ્યું કે શ્રી મુક્તાનંદ આશ્રમના હોલમાં જે ફૂલો હતાં તે પણ ભારતીય ધ્વજના રંગોનાં જ હતાં. જ્યારે અમે ‘શ્રીગુરુગીતા’ના પાઠ વિશે અમારા અનુભવ જણાવ્યા ત્યારે દરેક વક્તાએ ગુરુમાઈજીને પોતાનો પરિચય આપ્યો અને ગુરુમાઈજીએ સ્વયં તેમની સાથે દરેક અનુભવ વિશે વાત કરી. શ્રી મુક્તાનંદ આશ્રમમાં આ સત્સંગમાં એક સહભાગી ઉપસ્થિત હતા, જેઓ દિલ્હીના સંઘમ્ સાથે જોડાયેલા હતા, કેટલીકવાર તેઓ પણ માઈક લઈને અમારી સાથે વાત કરતા હતા. મને લાગી રહ્યું હતું કે અમે બધાં પૂરીરીતે એકસાથે જોડાયેલાં છીએ અને પ્રેમના સાગરમાં મોજ કરી રહ્યાં છીએ!

મને એ વાત ખૂબ જ ગમે છે કે શ્રીગુરુમાઈનું દરેક કૃત્ય એક શિખામાણ હોય છે. એ જ ક્ષણે, સમય કાઢીને ગુરુમાઈજીએ દરેક વ્યક્તિની તેની ઉપસ્થિતિ, તેના મૂલ્યવાન ગુણો અને તેનાં લાભકારી કૃત્યો માટે ઉદારતાપૂર્વક અભિસ્વીકૃતિ કરીને, સાચી અભિસ્વીકૃતિના અર્થની મારી સમજાવે વિસ્તૃત કરી દીધી. અભિસ્વીકૃતિ કરવી એક રીત છે, લોકોને સ્પષ્ટતાપૂર્વક એ જણાવવાની કે તમે તેમનો આદર અને તેમનું સન્માન કરો છો, તમે તેમની મહાનતાને ઓળખો છો.

જ્યારે મેં આના પર ચિંતન કર્યું તો મેં જોયું કે મને માત્ર એ જ કૃત્યોનો આભાર વ્યક્ત કરવાની આદત હતી જેને હું “વિશેષ” કૃત્ય સમજતી હતી. હું ઘરનાં કામકાજ અથવા સામાન્ય શિષ્ટાચાર જેવી રોજબરોજની વસ્તુઓ માટે અભિસ્વીકૃતિ આપવાની કે મેળવવાની અપેક્ષા નહોતી રાખતી.

ધીરે-ધીરે હું અભિસ્વીકૃતિ કે આભાર વ્યક્ત કરવાની નવી-નવી રીતોનો અભ્યાસ કરવા લાગી. સહેજ સંકોચપૂર્વક, મેં મારા પરિવારના સદસ્યોથી શરૂઆત કરી. એક રાત્રે મેં મારા પતિનો આભાર માન્યો કે તેમણે એ રાત્રે ભોજન બનાવવા માટે શાક સમાર્યું. તેમના આ સહાયક કાર્ય પર ધ્યાન આપવા માટે મેં સમય કાઢ્યો, જેને પહેલાં હું એટલું મહત્વનું નહોતી માનતી. તેમના પ્રત્યે આભાર વ્યક્ત કરવાથી હું અંદરથી પ્રસન્ન હતી, એટલી પ્રસન્ન કે મેં મારી અભિસ્વીકૃતિ ત્રણવાર વ્યક્ત કરી. તેમના ચહેરા અને અવાજમાં એક શાંતિપૂર્ણ ખુશીની ઝલક હતી. પછી એક દિવસ, હું ફોન પર મારી મમ્મી સાથે વાત કરી રહી હતી. હું કોઈ વાતને કારણે દુઃખી હતી અને તેણે મને તેના સ્નેહપૂર્ણ અવાજમાં સાંત્વના આપી. મારા માટે તેની આ પરવા ફોન લાઈનમાં થઈને મારા સુધી

પહોંચી ગઈ અને તેણે મને મૃદુલતાથી આલિંગન આપ્યું. મેં મનમાં વિચાર્યું, “તે મને કેટલો પ્રેમ કરે છે. હું કેટલી ભાગ્યશાળી છું કે તે મારી માતા છે.” પછી મેં વિચાર્યું, “પણ આ વાત હું તેને શા માટે નથી કહી રહી!” તેથી, બીજા દિવસે મેં તેને ફોન કરીને મારી આ લાગણી વ્યક્ત કરી. આ સાંભળીને તે હસવા લાગી, તેના હાસ્યમાં એવી મીઠાશ હતી જેવી કાચની મોટી બરણીમાં ભરેલી નારંગીની ચોકલેટોમાં હોય છે. અમારા વચ્ચે સૌમ્યતા ઝગમગવા લાગી.

ગુરુમાઈજીની શિખામણો દ્વારા હું એ સમજી કે બીજાં લોકોનાં રોજિંદા કાર્યોનાં મહત્ત્વને ઓળખીને આભાર વ્યક્ત કરવો કેટલી અદ્ભુત વાત છે. જ્યારે હું સમય લઈને સાધારણ વસ્તુઓ માટે પણ બીજાં લોકો પ્રત્યે એટલે કે મારા મિત્રો, પરિવારના સદસ્યો, સહકર્મીઓ અને રોજિંદા જીવનમાં મળતાં અન્ય લોકો પ્રત્યે આભાર વ્યક્ત કરું છું તો હું તેમનાંમાં એક પરિવર્તન જોઉં છું. ઉદાહરણ તરીકે, એક મિત્ર સાથે કામ કરતી વખતે, જ્યારે મેં અમારા પ્રોજેક્ટ કાર્યમાં તેના વિશિષ્ટ યોગદાન માટે તેનો આભાર વ્યક્ત કર્યો ત્યારે મેં જોયું કે અમારા વચ્ચે વધારે સહજ ઊર્જાનું નિર્માણ થયું. અભિસ્વીકૃતિ કરવાનો અભ્યાસ મને બીજાં લોકોના સદ્ગુણો પર કેન્દ્રિત રહેવામાં મદદ કરે છે. જેવું હું મારું ધ્યાન તેમના યોગદાન પર કેન્દ્રિત કરું છું અને તેમના માટે મારી પ્રશંસાને શબ્દોમાં વ્યક્ત કરું છું કે તરત જ મને વધારે પ્રેમની અનુભૂતિ થાય છે. હું શ્રીગુરુમાઈ પ્રત્યે કૃતજ્ઞ છું કે તેમણે મને સાચી અભિસ્વીકૃતિના મહત્ત્વ વિશે શીખવ્યું છે જે સંસારમાં સારપ અને પ્રેમને વધારે છે.

